
Stockholm den 30 mars 2020

Dnr: Ju2020/00449

Yttrande angående Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer” (Ds. 2020:2)

Sammanfattning

Amnesty International (nedan Amnesty) anser att ett införande av en lista över säkra ursprungsländer skulle vara mycket problematisk. Amnesty vill, för det fall en sådan lista införs, understryka behovet av robusta och tydliga säkerhetsgarantier i syfte att minska riskerna att rättssäkerhetens urholkas.

Amnestys är av uppfattningen att risken för att schablonmässiga bedömningar görs är stor, att personer vars asylskäl kommer fram senare i asylprocessen riskerar att förbises, att det behövs en tydlig beslutsprocess för såväl hur länder läggs till, som hur länder med en förändrad säkerhetssituation snabbt kan plockas bort från listan samt att asylsökande från länder som är med på listan över säkra ursprungsländer ska ha rätt till ett offentligt biträde.

Synpunkter

5.3 Bevarade rättssäkerhetsgarantier

Utredaren anför att risken för att den individualiserade prövningen kommer att minska eller försvinna är liten utifrån hur regelverket ser ut. Amnesty är av en annan uppfattning. Trots att kravet på personlig intervju kvarstår vill Amnesty framhålla att risken för schablonmässiga bedömningar är stor. Risken skulle också öka betydligt för det fall den asylsökande inte skulle ha rätt till offentligt biträde.

Det krävs mycket allvarliga skäl, eller motbevisbar presumtion som det beskrivs i promemorian och asylprocedurdirektivet, för att beviljas asyl. Detta riskerar leda till stora svårigheter för den asylsökande att visa på att det föreligger en individuell risk vid ett återsändande. Det finns en överhängande risk för att ansökningar från dessa länder kommer att bedömas systematiskt och att den individuella prövningen inte ges tillräcklig tyngd. Vi efterlyser i denna del mycket tydliga riktlinjer för hur prövningen ska gå till och där utgångspunkten ska vara icke-diskriminering och likabehandling samt med fokus på principen om non-refoulement.

Utredaren betonar att ett införande av en lista över säkra ursprungsländer kommer att innebära att förutsebarheten ökar för de sökande. Utredaren understryker också att det är viktigt att den asylsökande i ett tidigt skede får klart för sig hur processen och bestämmelserna gällande säkra ursprungsländer fungerar. Trots att detta förmedlas tidigt till den asylsökande vill Amnesty framhålla att det kan vara mycket svårt för den enskilde asylsökande att förstå innebörden och vikten av att de måste bryta den motbevisbara presumtionen. Än mer så utan ett offentligt biträde som stöd.

6.1 Regler om säkra ursprungsländer

Amnesty delar utredarens slutsats att verkställigheten av ett avvisningsbeslut, i enlighet med EU-domstolens mål C-181/16 Ghandi, inte kan ske innan överklagandetiden löpt ut, eller när domstolen tagit ett beslut om inhibitionsfrågan.

Utredaren anför att ett förslag för framtiden kan vara att utreda huruvida en kortare överklagandefrist kan införas. Även om detta inte diskuteras närmare i denna promemoria vill Amnesty starkt understryka att detta skulle innebära allvarliga avsteg från grundläggande rättssäkerhetsprinciper och i sig skulle innebära att kraven på en rättssäker asylprocess inte tillgodoses.

6.2 En definition av begreppet säkert ursprungsland

Utredaren påpekar att det ska vara fråga om en generellt rådande situation i landet, som även måste ha en viss kontinuitet över tid. Det framgår inte vidare hur bedömningen av kontinuitet ska göras. Amnesty vill lyfta att det behövs ett tydliggörande för hur en sådan kontinuitet ska bedömas.

Amnesty tillstyrker utredarens förslag att inte ha en uttömmande lista på vilka källor som ska användas vid en bedömning av vilka länder som ska anses vara säkra ursprungsländer. Amnesty vill här också påtala svårigheten att få tillgång till landinformation angående vissa typer av förföljelse, och däribland relaterat till kön och HBTQI personer och att detta måste tas i beaktande i den individuella prövningen.

6.3 Avvisning med omedelbar verkställighet

Amnesty vill framhålla att asylskäl som en asylsökande har ibland inte uppdagas förrän senare i asylprocessen. Detta kan bero på flera olika faktorer. En faktor är den som även nämns i förarbetena till lagen. Har den asylsökande varit utsatt för traumatiska upplevelser kan dessa vara svåra att berätta om vid första förhöret. Det är heller inte ovanligt att HBTQI-personer inte framför sina asylskäl förrän senare i processen på grund av rädsla för att utsättas för repressalier från sina egna landsmän. Att införa omedelbar verkställighet skulle därmed bidra till att personer som har rätt till skydd inte kan tillgodoses det då deras asylskäl inte hinner komma fram innan ett lagakraftvunnet beslut. Personer med särskilda förfarandegarantier, i enlighet med artikel 24.3 i det omarbetade asylprocedurdirektivet,

måste erbjudas särskilt stöd. Skulle detta inte vara möjligt inom det påskyndade förfarandet för säkra ursprungsländer ska det inte hanteras i ett sådant förfarande.

Gällande begreppet *allvarliga skäl* vill Amnesty framhålla att det trots utredarens försäkran att det inte kan tolkas som att skälen måste vara av mer allvarlig art för att motbevisa presumtionen än vad som krävs för att nå upp till annan gängse skyddsgrundande behandling, kan användningen av ett sådant begrepp indikera att så är fallet.

Det bör tydliggöras att personer som söker asyl och kommer från länder som är upptagna på listan över säkra ursprungsländer inte behöver ha allvarligare asylskäl än andra asylsökande.

6.4 En förteckning över säkra ursprungsländer

Amnesty International är av såväl principiella skäl som av rena rättssäkerhetsskäl mot förteckningar, listor över säkra ursprungsländer.

Amnesty delar bedömningen att listan endast kan omfatta hela land och samtliga grupper i samhället. Med detta i åtanke ska således ett land inte sättas upp på listan om det finns delar av landet eller befolkningen som är utsatta för människorättskränkningar.

Utredaren framhåller att vid en plötsligt betydande förändring av människorättsituationen i ett land som är med på listan över säkra ursprungsländer kan listan behöva justeras omedelbart. Amnesty vill understryka att en av de risker som är förenade med att upprätta en lista över säkra ursprungsländer är att ett land inte kan avföras från listan med den omedelbarhet som nämns i promemorian. Det måste finnas en rättssäker beslutsprocess i hur listan ska uppdateras. Amnesty framhåller att en sådan rättssäker beslutsprocess är av största vikt för att tillgodose principen om non-refoulement. Det är av största vikt att ett tydligt förslag läggs fram för hur en sådan process ska se ut.

6.6 Följdändringar

Amnesty delar inte bedömningen att personer från säkra ursprungsländer inte bör ha rätt till ett offentligt biträde. Att asylsökande från säkra ursprungsländer presumeras inte ha rätt till skydd bidrar tvärtom till betydelsen av en rätt till ett offentligt biträde. Utan ett offentligt biträde blir presumtionen orimligt svår att bryta för en enskild asylsökande som inte är insatt i den svenska asylprocessen och den internationella flyktingrätten och folkrätten.

Vidare menar utredaren att det i vissa fall finns behov av ett offentligt biträde, till exempel till följd av sjukdom eller liknande skäl. Amnesty vill understryka att det, för det fall inte alla erhåller en rätt till offentligt biträde, måste finnas en tydlig och säker rutin för att fånga upp de människor som behöver offentligt biträde av dessa skäl.

Amnesty välkomnar bedömningen att ensamkommande barn från länder som är med på listan över säkra ursprungsländer har rätt till offentligt biträde.

Ensamkommande barn bör aldrig vara en del av ett särskilt snabbt förfarande, med hänvisning till principen om barnets bästa.

Anna Lindenfors
Generalsekreterare
Amnesty International
Svenska sektionen

Madelaine Seidlitz
Jurist, Ansvarig flykting- och migration
Amnesty International
Svenska Sektionen

